

jaar werkzaam en in zijn visie was, ook op de lange duur, Indië's toekomst slechts gebaat bij een zo snel mogelijke ontplooiing van het westers-kapitalistisch bedrijfsleven waarvoor een als onaantastbaar geldend Nederlands gezag de basis moest vormen en tegelijk de bescherming.

Niet alleen die opvattingen consolideerden zich in die Indische jaren, maar ook zijn karakter. Niets draagt daar zo toe bij als de druk van steeds zwaarder verantwoordelijkheid. Hij was *a self-made man* – met de neiging tot zelfoverschatting die meer voorkomt bij diegenen die het ondanks een grote maatschappelijke en educatieve achterstand ver weten te brengen: een prestatie die op zichzelf volle waardering verdient. Hoezeer hij ook in het persoonlijke leven geneigd was tot hartelijkheid – als publieke figuur moest kracht van hem uitgaan; kracht bleek uit beslissingen; beslissingen moesten snel genomen worden en, was dat eenmaal geschied, onwrikbaar gehandhaafd blijven. Veel twijfel aan eigen oordeel kwelde hem niet. Niet alleen uiterlijk droeg hij uit de Indische jaren de allure mee van de militair, maar een naar het militaire neigende aanpak bleef hem in het algemeen goed liggen: die paste bij zijn persoon. Als eerste taak van de regeerder zag hij minder de overreding dan de wilspiegging. 'Hij hakt als Alexander de knopen door. Lange overleggingen vervelen hem spoedig. Dan maar liever er op of er onder' – aldus Oud die hem in het politieke leven lange tijd van nabij kende voor hij in '33 ruim vier jaar lang minister werd in door Colijn geformeerde kabinetten.¹ Niet anders, in '39, de ervaren en bedachtzame Aalberse:

'Colijn is in de politiek nog altijd de oud-soldaat. Wanneer hij een moeilijkheid ziet, trekt hij zijn klewang, gaat er recht op af, slaat alles rechts en links neer, terwijl, wanneer hij met meer voorzichtigheid een omweg nam, hij het doel beter had kunnen bereiken.'²

Maar het was bij Aalberse, een veel bescheidener en minder tot het autoritaire neigend man, dan ook blijven hangen dat Colijn zestien jaar tevoren, in '23, in de ministerraad eens aan zijn misnoegen over de discussies in de Tweede Kamer uiting gegeven had met de woorden: 'Geef mij maar een sergeant en drie soldaten, en ik zet die honderd kerels aan de dijk'³ – een uitlating die, al was ze niet serieus bedoeld, wel getuigenis aflegde van Colijns overtuiging dat het Nederlandse volk er bij gebaat zou zijn indien het zich in wijze zelfbeheersing geheel volgens *zijn* denkbeelden liet regeren. Dit

¹ Oud: *Het jongste verleden*, dl. II, p. 25. ² Aldus Aalberse tegen J. J. G. van Voorst tot Voorst blijkens diens 'Dagaantekeningen', 19 juli 1939. ³ Brief, 7 juni 1940, van Aalberse aan mgr. Witlox, aangehaald in Gribling: *Aalberse*, p. 492. Aalberse spreekt hier van 'een boutade in 1922 of 1923 in de ministerraad.' Colijn werd eerst op 1 augustus 1923 opnieuw minister.